

**Львівський державний університет
імені Івана Франка**

**КАЧМАР
Володимир Михайлович**

УДК 947.83(477.83)

**ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ЛЬВОВІ В КІНЦІ ХІХ — НА
ПОЧАТКУ ХХ СТ.:
СУСПІЛЬНО — ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Спеціальність: 07.00.01 – історія України

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата історичних наук

Л ь в і в – 1 9 9 9

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі новітньої історії України
Львівського державного університету імені Івана Франка
Міністерства освіти України

Науковий керівник –

доктор історичних наук, професор
Крикун Микола Григорович,
Львівський державний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри історії слов'янських країн

Офіційні опоненти –

доктор історичних наук, професор
Панчук Май Іванович,
Інститут політичних і етнонаціональних
досліджень НАН України,
завідувач відділу національних меншин

кандидат історичних наук, доцент
Качараба Степан Петрович,
Львівський державний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри історичного краєзнавства.

Провідна установа – Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, відділ новітньої історії, м.Львів

Захист відбудеться 9 листопада 1999 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.12 у Львівському державному університеті імені Івана Франка (290602, м.Львів, вул. Університетська, 1).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського державного університету імені Івана Франка (290005, м.Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий 8 жовтня 1999 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради
кандидат історичних наук, доцент

Сухий О.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Боротьба українців за освіту рідною мовою належить до найбільш яскравих сторінок суспільно-політичного життя Галичини кінця XIX – початку XX ст. Важливим її аспектом були змагання за український університет у Львові, які нерідко несли за собою скалічені долі, а інколи, як це було у випадку трагічної загибелі українського студента Адама Коцка в 1910 р., – людські жертви. На початку XX ст. справа заснування українського університету у Львові, поряд із проблемою сеймової виборчої реформи, належала до головних політичних постулатів галицької громадськості. Тривалий час питання про університет відіграло роль інтегруючого фактора в національному русі, посідало помітне місце в еволюції українсько-польських та українсько-австрійських взаємин. Відтак вивчення університетської справи в контексті національно-політичних реалій Галичини дає багатий матеріал для осмислення особливостей національного руху українців та поляків під владою Австро-Угорщини.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження розроблене згідно з науково-дослідною програмою та тематикою наукових планів кафедри новітньої історії України Львівського державного університету імені Івана Франка.

Об'єктом дослідження в дисертації є проблема заснування українського національного університету в Австрії в кінці XIX – на початку XX ст. на тлі суспільно-політичного життя Галичини, **предметом** – діяльність українських і польських суспільно-політичних та громадських сил Галичини (політичних партій, національних парламентських та сеймових представництв, студентів і викладачів, керівництва Львівського університету, наукових установ і громадських об'єднань та широких верств населення краю) щодо проблеми утворення українського університету у Львові.

Хронологічні рамки дисертації охоплюють 1899–1914 рр. Це був цілісний етап в історії українського національного руху, зміст якого визначався формуванням партійно-політичної структури, домінуванням в ньому демократичних сил, їх активною боротьбою за реалізацію конституційних прав українців Австро-Угорщини, зокрема в галузі освіти. У 1899–1914 рр. університетська справа перетворилась в одну з важливих в діяльності українських політичних структур, а головною рушійною силою, що виступала за її розв'язання, стали студенти й викладачі Львівського університету.

Мета дослідження полягає у виявленні впливу боротьби українських суспільно-політичних сил за національний університет в кінці XIX – на початку XX ст. на формування ідеології національного руху, практичну діяльність політичних та громадських сил, розвиток українсько-польсько-австрійських взаємин. Для досягнення зазначеної мети дисертантові необхідно було вирішити такі **завдання**:

- проаналізувати стан наукової розробки теми та джерельну базу дослідження;
- з'ясувати місце університетського питання в українському галицькому русі другої половини XIX ст., простежити еволюцію університетської проблеми від її виникнення до початку Першої світової війни;
- охарактеризувати основні етапи та особливості боротьби українських студентів та викладачів Львівського університету за національну вищу школу в 1899–1914 рр.;
- дослідити роль університетської справи у програмах і практичній, зокрема парламентській, діяльності українських політичних сил, ставлення до неї української суспільності краю, готовність останньої підтримати домагання національного університету;
- з'ясувати позицію польських політичних течій щодо можливості створення українського університету у Львові, показати місце університетського питання в загальній системі українсько-польських суперечностей у Галичині, а також з'ясувати його роль у міжпартійних конфліктах у польському політичному таборі;
- визначити вплив змагань за українську вищу школу в Австро-Угорщині на розвиток української національної ідеї.

Методологічну основу дисертації становлять принципи об'єктивності та історизму. У процесі дослідження застосовано методи аналізу та синтезу, порівняльний та описовий методи пізнання.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вона є першим в українській історіографії комплексним дослідженням проблеми українського університету в Австро-Угорській імперії, ролі згаданої проблеми у розвитку українського національного руху. Дисертація відтворює українсько-польську боротьбу навколо університетського питання та її вплив на активізацію суспільно-політичних сил обох народів. Вперше висвітлено спроби українського політичного табору скоординувати громадський рух за український університет у Галичині з діяльністю української парламентської репрезентації, переговорами з урядом і польськими політичними силами. Автор також запропонував власну періодизацію руху українців за національний університет в кінці XIX – на початку XX ст.

Наукове і практичне значення роботи полягає в тому, що зібраний у ній фактичний матеріал і зроблені на його основі теоретичні узагальнення можуть бути використані у підготовці

монографічних праць та навчально-методичних посібників з історії України й Польщі, міжнародних взаємин в Австро-Угорщині. Аналіз матеріалів про змагання українських студентів і викладачів Львівського університету за національну вищу школу дозволить відтворити один з ключових періодів в історії цього найстарішого вищого навчального закладу України, сприятиме вихованню патріотичних почуттів, інтересу до минулого.

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри новітньої історії України Львівського державного університету імені Івана Франка. Основні положення дослідження викладені в опублікованій монографії та семи статтях, доповідях, виголошених на міжнародних і вітчизняних наукових конференціях: "Львів: історія, населення, культура" (Львів, 1994), "Михайло Грушевський і Західна Україна" (Львів, 1994), "VII Міжнародний славистичний колоквиум" (Львів, 1998), "Львів: місто–суспільство–культура" (Львів, 1998), "Українська філологія: школи, постаті, проблеми" (Львів, 1998), "Українські вищі школи 1919–1926 років і проблеми національної освіти в Україні" (Львів, 1999).

Структура дисертації побудована за проблемно-хронологічним принципом. Відповідно до проблематики дослідження, конкретних завдань і логіки викладу дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів та висновків. Її обсяг становить 199 сторінок (з них 176 сторінок основного тексту). Список використаної літератури містить 499 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і хронологічні рамки теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методологічні принципи дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичне значення дисертації.

У першому розділі “Історіографія та джерела” окреслено основні етапи вивчення питання українського університету в історіографії та джерельну базу проблеми.

Першими дослідниками справи українського університету були учасники змагань за національну вищу школу в міжвоєнній Польщі – викладачі й студенти Українського таємного (вільного) університету¹. Виступаючи продовжувачами традицій борців за національний університет, вони показали, що історія університетської справи засвідчує дискримінаційну політику поляків щодо українців. На загальному тлі опублікованих у міжвоєнний період робіт

¹ Борись! Збірка статей з приводу 14-літніх роковин смерті Бл.Адама Коцка.– Львів, 1924; Романюк А. Боротьба за український храм науки у Львові (1900–1914) // Студентський шлях.– Львів, 1931.– Ч.7,8; Сіманц Г. До питання про суспільні функції українського студентства // Український студент.– Прага, 1923.– С.13–25.

вирізняються праці Василя Мудрого¹, в яких рух за національний університет у Львові вперше відтворено як цілісне історичне явище.

В українській радянській історіографії університетська справа не могла стати об'єктом детального наукового вивчення, передусім через її яскраве національне забарвлення. У роботах з історії освіти у Галичині², історії міста Львова та довідкових виданнях радянського періоду³ ця проблема висвітлена лише фрагментарно, а національні мотиви боротьби українських студентів штучно замінені класовими. Показовим у цьому плані є нарис Йосипа Цьоха "Подвиг Адама Коцка". У ньому назагал позитивно трактуються дії українських студентів, але водночас різко засуджуються українські політичні сили за начебто зрадницьку щодо змагань останніх позицію⁴. Степан Макарчук, торкнувшись проблеми української освіти в Галичині в окремому розділі своєї монографії⁵, констатував, що безпосереднім приводом до загострення університетської справи була дискримінація української мови з боку польської адміністрації університету.

Проблема українського університету у Львові стала предметом досліджень закордонних українських істориків. Різноманітні аспекти суспільно-політичної боротьби та студентського руху у Львові розглядали Василь Біднов, Михайло Борис, Володимир Янів, Марта Богачевська-Хом'як,

¹ *Мудрий В.* Український університет у Львові у рр. 1921–1925.– Нюрнберг, 1948.– С.5; *його ж:* Боротьба за огнище української культури в західних землях України.– Львів, 1923; *його ж:* Львів осередком боротьби за український університет // Наш Львів. Ювілейний збірник 1252–1952.– Нью-Йорк, 1953.– С.126–132; *його ж:* Під зиском "нелегальщини". Причинки до історії Українського високого шкільництва // Діло.–1924.–31 січня.

² *Байк Л.* За освіту для трудящих.– Львів, 1983.– С.23–59; *Компанієць І.* Становище і боротьба трудящих мас Галичини, Буковини та Закарпаття на початку ХХ ст. (1900–1919 роки).– Київ.–1960.–С.98; Торжество історичної справедливості. Закономірність воз'єднання західноукраїнських земель в єдиній Українській Радянській державі.– Львів, 1968; *Кравець М.* До питання про Русько–українську радикальну партію у Східній Галичині в 90–х роках ХІХ ст. // З історії західно-українських земель: Зб. наук. праць.– Київ.– 1957.

³ Історія Львова / Під. ред. Сливки Ю.Ю., Стебля Ф.І., Барана В.К. – Київ, 1984; Історія Львова в документах і матеріалах / Зб. док. і матеріалів. – Київ, 1986; Історія Львівського університету.– Львів, 1967; Львівський державний університет ім.Ів.Франка.– Львів, 1947; *Лазаренко Є.* 300 років Львівському університету.– Львів, 1961; Львівський ордена Леніна державний університет імені Івана Франка / Автор тексту та відповід. за випуск В.Здоровага.– Львів, 1973; Львівський державний університет ім.Ів.Франка.– Львів, 1977; Львівський ордена Леніна державний університет імені Івана Франка: Фотонарис.– Львів, 1978; Львівський університет.– Львів, 1986.

⁴ *Цьох Й.* Подвиг Адама Коцка.– Львів, 1960.

⁵ *Макарчук С.* Этносоциальное развитие и национальные отношения на западно-украинских землях в период империализма.– Львов, 1983.– С.86–96; *його ж:* За право вчитися // Вільна Україна.– Львів, 1980.– 1 липня.

Павло Сениця, Мирослав Семчишин, Богдан Струмінський, Анатоль Фіголь, Михайло Яремко¹. Дослідження Теодора-Богдана Цюцюри відтворюють історію українсько-польської політичної боротьби в сеймі та парламенті, яка безпосередньо впливала на стан університетської справи². В історичних есе Івана Лисяка-Рудницького³ показано місце університетської проблеми в українсько-польських стосунках.

Об'єктивний науковий аналіз змагань за український університет став можливим після здобуття Україною незалежності. Дослідження сучасних істориків суттєво розширили картину історичних знань про боротьбу українців за рівноправність у Львівському університеті. Так, Микола Крикун висвітлив діяльність студентських товариств, приділивши особливу увагу

¹ *Біднов В.* Школи й освіта в Україні // Українська культура; Лекції за ред. Д. Антоновича / Упор. С.В. Ульяновська.–Київ, 1993.–С.40–71; *Борис М.* Академічне братство і Академічна громада у Львові // Український календар.– Варшава, 1986.– С. 209–215; *Янів В.* "Молода Україна"; сецесія // Енциклопедія Українознавства: У 2 т. / Під. Ред. В.Кубійовича і З.Кузеля.– Мюнхен-Нью-Йорк, 1949.– Т.1.– Ч.3.– С.961–962; *його ж:* Українська студентська преса (Історично-бібліографічний нарис) // Студії та матеріали до новішої української історії.– Мюнхен, 1983.– Ч.16.– Т.2.– С.36–55; *його ж:* Нарис історії Українського богословського наукового товариства // *Янів В.* Студії та матеріали до новішої української історії / З передмовою Н.Полонської-Василенко.– Мюнхен: Український Вільний Університету.– 1970.– С.3–63; *Bohachevska-Chomiak M.* The Ukrainian University in Galicia: A Pervasive Issue // *Harvard Ukrainian Studies.*– Cambridge, Mass., 1981.– Vol.V.– N 4.– S.497–545; *Сениця П.* Боротьба за український університет в Австро-Угорській монархії // Український медичний архів.– Чікаго, 1981.– Ч.2.– С.21–23; *Семчишин М.* Боротьба за український університет у Львові // *Семчишин М.* Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу.– Київ, 1993.– С.369–370; *Struminsky B.* Lviv University // *Encyclopedia of Ukraine / Ed. by P.Huzar.*– Toronto; Buffalo; London: University of Toronto Press Incorporated, 1993.– Vol. III.– P.240–241; *Фіголь А.* Львівський Державний Університет ім.І.Франка // Енциклопедія українознавства. Словникова частина / Під ред. В.Кубійовича.– Т.4.– С.1420–1421; *Yaremko M.* The Lviv University – A Burning Issue // *Galicia – Halychyna (A Part of Ukraine): From Separation to Unity.*– Toronto; New-York; Paris, 1967.– P.183–197.

² *Цюцюра Т.* Боротьба українців у Віденському парламенті за загальне виборче право і національну автономію (зокрема в роках 1905–1907) // Український історик.– Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1980.– № 1–4.– С.23–45; *Ciuciura T.B.* The Polish-Ukrainian Conflicts and Cooperation in the Galicien Diet and Austrian Parliament. 1861– 1914 // *Jahrbuch der Ukrainekunde.*– München, 1983.– S.152–169.

³ *Лисяк-Рудницький І.* Український національний рух напередодні першої світової війни // *Лисяк-Рудницький І.* Історичні есе / Упор. Я.Грицак.– Київ, 1994.– Т.1.– С.471–484; *його ж:* Українці в Галичині під австрійським пануванням // *Лисяк-Рудницький І.* Історичні есе.– Т.1.– С.413–452 ; *його ж:* Між історією й політикою. Статті до історії та критики української суспільно-політичної думки.– Мюнхен, 1973.

українській "Академічній громаді" та польській "Академічній читальні"¹. Національне значення боротьби української наукової та студентської громадськості за університет у Львові показав Леонід Зашкільняк². Микола Кугутяк зазначив, що наприкінці XIX ст. розпочався принципово новий етап руху за національну вищу школу, пов'язаний із завершенням партійно-політичного поділу українства у Галичині³.

Окремих аспектів історії українського університету у Львові торкалися Ярослав Дашкевич, Костянтин Кондратюк та Ігор Гирич⁴. Суспільно-політичне тло змагань галицьких українців за національний університет відтворено в роботах Ярослава Грицака, Степана Макарчука, Олексія Сухого, Михайла Швагуляка⁵.

Університетське питання як складову частину українсько-польських взаємин у Галичині побіжно висвітлювали й польські історики⁶, проте як окрема наукова проблема університетська справа потрапила в коло їх зацікавлень нещодавно. Цю проблему розглядає краківська дослідниця

¹Крикун М. Студентські організації Львівського університету на початку XX ст. (1900–1914 рр.) // Lwuw: miasto-spoieczecstwo-kultura–Krakow, 1998.– Т. II.– S.205–214.

²Зашкільняк Л. Львів як центр формування української науки (друга половина XIX ст.) // Lwuw: miasto... S.387–402. Про стан українсько–польських стосунків на поч. XX ст. див.: *його ж*: Українсько–польські стосунки у XX ст.: традиції і сучасність // Проблеми слов'язнознавства.–Львів, 1996.–Вип. 49.–С.71–76.

³Кугутяк М. Проблема українського університету в суспільно-політичному русі Східної Галичини (1848–1918) // Науковий збірник Українського Вільного Університету. Матеріали конференції "Український Вільний Університет: з минулого в майбутнє. Львів" 13-14 лютого 1992 р. " – Мюнхен; Львів, 1993.– С.16–20; *його ж*: Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (кінець XIX – 1939 р.).– Івано-Франківськ, 1993.

⁴Дашкевич Я. Михайло Грушевський – організатор української національної науки // Збірник наукових праць та матеріалів Міжнародної наукової конференції, присвяченої 125-й річниці від дня народження М.Грушевського.– Львів, 1994.– С.65–71; Кондратюк К. Педагогічна діяльність М.Грушевського у Львівському університеті // Михайло Грушевський та Західна Україна. Доповіді й повідомлення наукової конференції, м.Львів, 26–27 жовтня 1994 р. – Львів, 1995.– С.69; Гирич І. Польські кореспонденти Михайла Грушевського // *Warszawskie zeszyty ukrainoznawcze. Spotkania polsko-ukraïskie / Pod red. Stefana Kozaka.– Warszawa, 1998.–Z.6–7.– S.211–218.*

⁵Грицак Я. Нарис з історії України. Формування модерної української нації.– Київ, 1996; Макарчук С. Український етнос (Виникнення та історичний розвиток).– Київ, 1992; Сухий О. Галичина: між Сходом і Заходом. Нариси історії XIX–початку XX ст.– Львів, 1997; *його ж*: Національна ідея в програмах та діяльності українських політичних партій Галичини (кінець XIX – початок XX ст.).– Львів, 1998; Швагуляк М. Штрихи до політичного портрета Львова (друга половина XIX–початок XX ст.) // Lwuw: miasto-spoieczecstwo-kultura.– Т. II. – С.183–194.

⁶Buszko J. Sejmowa reforma wyborcza w Galicji 1905–1914 гг.– Warszawa, 1956.

Кшиштофа Міхалевська¹, якій, однак, не вдалося абстрагуватись від оцінок польської публіцистики зламу ХІХ–ХХ ст. Місце боротьби галицьких українців за національний університет у польсько-українських відносинах 1888–1908 рр. розглянув Чеслав Партач². Назагал, трактуючи питання про заснування українського університету об'єктивніше, ніж К.Міхалевська, він теж не уникнув спокуси висвітлити його як засіб здобуття українськими національними демократами політичних дивідендів у Східній Галичині.

Джерела дисертаційної роботи. Якісні зрушення у вивченні справи українського національного університету наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. є можливими лише за умови введення у науковий обіг широкого масиву документальних матеріалів, які здебільшого зберігаються у львівських архівосховищах. Щоправда, при їх аналізі слід враховувати те, що ряд документів, зокрема, протоколи засідань і постанови польської адміністрації Львівського університету, не завжди адекватно відображають події, пов'язані з діяльністю українських студентів та викладачів.

Картину боротьби в стінах Львівського університету допомагають відтворити документи Державного архіву Львівської області, насамперед фонду "Університет ім. Яна Казимира у Львові", в якому містяться доповідні записки ректорів до австрійського уряду, протоколи засідань академічного сенату та факультетських рад, меморандуми студентів та викладачів до уряду і національних парламентських представництв, проекти заснування українського університету, матеріали про діяльність студентських товариств, особові й дисциплінарні справи. Цінну інформацію для дослідження українського студентського руху містять слідчі справи Львівської прокуратури щодо виступів молоді у Львівському університеті (фонд "Дирекція поліції у Львові"). Документи про діяльність українських студентських товариств зберігаються у фонді "Товариство "Академічне братство" у Львові".

З архівних матеріалів Центрального державного історичного архіву України у Львові важливе місце належить документам президії Галицького намісництва. Це, зокрема, донесення повітових староств про агітаційні акції за відкриття українського університету, копії листування президії намісництва з австрійським урядом в університетській справі. Важливими для дослідження є особисті фонди адвокатів, що захищали студентів на "процесі 101-го" 1911 р., – Володимира Старосольського, Володимира Охримовича та Ярослава Веселовського. З особистих фондів Юліана Романчука, Степана Томашівського, Юліана Бачинського, Михайла Павлика,

¹*Michalewska K. Sprawa uniwersytetu ukraińskiego w latach 1848–1914 // Studia Historyczne.– Kraków, 1984.– Z.1.– S.35–89.*

²*Partacz Cz. Od Badeniego do Potockiego. Stosunki polsko-ukraińskie w Galicji w latach 1888–1908.– Toruń, 1996.*

Кирила Студинського, Гната Хоткевича використано листування у справі українського університету, а також документи, що засвідчують спроби політично скоординувати рух за університет. З документів Наукового товариства імені Т.Шевченка у Львові використані проекти заснування українського університету, меморандуми до уряду, звіти при поїздки делегацій товариства до Відня тощо.

Поряд з архівними документами важливою базою дисертації є опубліковані матеріали, які можна поділити на такі групи: звіти органів державної влади (щорічні стенограми засідань Галицького сейму та Державної Ради¹), тогочасні історико-довідкові та статистичні видання², документи учасників боротьби за український університет³, спогади очевидців⁴, програми політичних партій, публіцистика⁵, українська та польська преса.

¹ Sprawozdania Stenograficzne z posiedzec Sejmu Krajowego we Lwowie, odbytego od 15 do 26 kwietnia 1861.– [b.m. i r.w.]; Stenograficzne sprawozdania Sejmu Krajowego.– VI sesja.– 7 period.– 6 posiedzenie z 24 czerwca 1901 r.– [b.m. i r.w.]; *Винар Л.* Австрійські урядові документи про призначення Михайла Грушевського професором Львівського університету // *Український історик.*– Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1986.– Т.23.– Ч.3–4.– С.79–89.

² *Finkel L., Starzycki S.* Historya uniwersytetu Lwowskiego.– Lwyw, 1894.– Cz.1–2; Skiad uniwersytetu i program wykadyw w latach 1898–1910.– Lwyw, 1910; Kronika uniwersytetu Lwowskiego / Zestawii W.Hahn.– Lwyw, 1912.– Т.2 (1898–1910); Цsterreichische Statistik.– Wien, 1903.– Band 62.–Heft 2; Podrkcznik statystyki Galicji.– Lwyw, 1913.–Т.9.– Cz. 2.

³ Українсько-руський університет. Пам'яткова книжка першого віча студентів українців-русинів всіх вищих шкіл Австрії в справі основи українсько-руського університету / Зібрав і видав М.Крушельницький.– Львів, 1899; Меморіал Наукового товариства ім. Шевченка з січня 1902 р. //

О руський університет у Львові.– Львів, 1904.– С.11–13; Меморандум Олександра Колесси з дня 28-го серпня 1915 р. про наші права на Львівський університет / Видав Ю.Герич // Науковий збірник Українського Вільного університету.– Мюнхен, 1983.– Т.10.– С.968–980.

⁴ *Барвінський О.* Заснування кафедри історії України в Львівському університеті // Ювілейний збірник НТШ в 50-ліття заснування 1873–1923.– Львів, 1923; *Грушевський М.С.* Автобіографія, 1906 р. // Великий Українець. Матеріали з життя та діяльності М.С.Грушевського.– Київ, 1992; *Шах С.* Львів – місто моєї молодости. (Спомин присвячений Тіням забутих Львов'ян).– Мюнхен: Християнський Голос, 1995.– Ч.І,ІІ; *Bobrzycski M.* Z moich pamietnikuw.– Wroclaw; Krakuw, 1957; *Giabicki S.* Wspomnienia polityczne.– Pelplin, 1939.

⁵ *Баран С.* Наша програма і організація. Програма і організація Української національно-демократичної (народної) партії.– Львів, 1913; *Данилович С.* Програма Русько-української радикальної партії.– Львів, 1893; Українська суспільно-політична думка в 20 столітті. Документи і матеріали. Том.І. Упорядкували Тарас Гунчак і Роман Сольчаник.– Сучасність, 1983; Політичні партії Західної України.– Львів: ЛДУ, 1991; *Feldman W.* Stronnictwa i programy polityczne w Galicji, 1846–1906.– Krakuw, 1907.– Т.2; Stronnictwa i programy polityczne w Galicji 1864–1918 / Zebrai i opracowai I. Pawiowski.– Warszawa, 1966; *Бездольний І.* Житє нашої молоді // Відгуки.–

У другому розділі "*Основні етапи боротьби за український університет у Львові*" простежується історичний розвиток української університетської справи протягом XIX ст., характеризуються українські політичні сили, визначаються передумови та причини переходу до якісно нового етапу боротьби за український університет у Львові, викладаються основні віхи університетських змагань українських студентів і викладачів у 1899–1914 рр.

Друга половина XIX – початок XX ст. стали в історії народів Габсбурзької монархії періодом виразного політичного, економічного, культурного поступу. Ці процеси зачепили і Галичину, де ситуація водночас характеризувалася загостренням українсько-польських стосунків. Чи не найбільше українсько-польське суперництво розгорнулось у сфері освіти. Вважали, що одержання знань рідною мовою є необхідною передумовою подальшого розвитку нації.

"Весна народів" в Австрії стала могутнім поштовхом до боротьби українців за свої права у Львівському університеті, створила умови для активізації суспільно-політичного життя Східної Галичини. Українська делегація на Слов'янському конгресі в Празі 1848 р. заперечувала домагання польських представників стосовно запровадження польської мови у Львівському університеті і стверджувала, що останній мусить стати українським. Важливо відмітити, що справедливість українських домагань визнавав тодішній австрійський уряд.

Питання про національний характер Львівського університету постало з новою силою в період конституційних реформ в Австрійській монархії в 60-ті роки XIX ст. Шукаючи протизвагу польським автономістським домаганням, Відень потребував союзу з українцями і недвозначно давав зрозуміти останнім свою готовність українізувати Львівський університет. Наприклад, у відповідь на ухвалу Галицького сейму 1869 р. про полонізацію університету австрійське міністерство віросповідань та освіти заявило, що утримання двох польських університетів у Галичині не належить до обов'язків держави і кривдитиме другу національність краю.

Проте уряд в умовах зовнішньої та внутрішньої нестабільності у державі 60-х–70-х рр. XIX ст. не був послідовним у своєму ставленні до вимог польської політичної еліти Галичини. Поляки

Львів, 1913.– Ч.3–4; *Галуцинський М.* Українська молодь в р. 1899 // Молода Україна.– Львів, 1900.– Ч.7.– С.74–86; *Домбчевський Р.* Десятиліття боротьби за український університет у Львові // За український університет у Львові (Збірка статей в університетській справі).– Львів, 1910.– С.54–72; *Залізник М.* До боротьби! // Там само.– С.13–25; [*Камінський А.*] Університет через підписку; *Косевич Є.* Українці на Львівському університеті // Молода Україна.– Львів, 1901.– Ч.8–9.– С.289–305; *Левицький В.* Національний характер Львівського університету (з нагоди останніх подій) // За український університет у Львові.– 1910.– С.27–37; *Старосольський В.* Національна вага університету і консеквенції її для ренегатів // Молода Україна.– 1902.– Ч.1–4.– С.1–15, 106–124; *Його ж:* Роля нелегальної акції в борбі за український університет // Там само.– 1910.– Ч.6–7.– С.189–193.

поступово перебирали у свої руки керівні ланки галицької автономії. Логічним наслідком цього стала також і поетапна полонізація Львівського університету, якій уряд чимраз то менше опирався. Щоправда, імператорська постанова від 4 липня 1871 р. впроваджувала утравкістичний (двомовний – польський і український) принцип викладання в цьому навчальному закладі, і формально уряд завжди визнавав утравкізм Львівського університету. Але в 70-х роках, внаслідок слабкого розвитку верстви національної інтелігенції, мізерних економічних можливостей українці не змогли результативно захистити свої національні інтереси в стінах університету. Поляки захопили у свої руки переважну більшість кафедр. У 1900 р. на трьох факультетах Львівського університету українці обіймали лише 6 професорських кафедр і одну доцентуру. Диспропорція між реальним станом українських викладів у Львівському університеті та освітніми потребами українців була ще більш помітною на прикладі статистики студентів. За офіційними відомостями, з 1819 студентів, що навчалися на чотирьох факультетах Львівського університету 1899 н. р., студентів-поляків (католиків) було 895 осіб, українців (греко-католиків) – 545.

Провідні українські сили усвідомили важливість боротьби не лише за нижче і середнє шкільництво, але й за національну вищу школу наприкінці 90-х років XIX ст. Відтоді питання українського університету постійно піднімалось на сторінках української партійної преси і традиційно розглядалось крізь призму українсько-польсько-австрійських взаємин. Найважливішою передумовою для здобуття власної вищої школи в Галичині було помітне піднесення на зламі століть національної свідомості українців. Університет ставав нагальною потребою подальшого культурного і політичного прогресу.

На початку XX ст. Львівському університетові довелося стати ареною запеклої боротьби української молоді "за право української викладової та урядової мови". Ця боротьба надала рухові галицьких українців за національну вищу школу якісно нового змісту та форм. З актуалізацією в студентському русі університетського питання, що не виходило досі за рамки дискусій у порівняно вузьких колах інтелігенції та петицій до уряду, воно набрало загальнонаціонального резонансу. За аналогією з іредентизмом інших народів Австро-Угорської імперії (чехів, італійців, словенців), організований студентський рух надав могутнього поштовху розвитку українського національного життя.

Попри те, що боротьба українських студентів у Львівському університеті розвивалася під гаслом утравкізації цього навчального закладу, з урахуванням перспективи вона фактично спрямовувалась на заснування окремого університету у Львові. Стратегію змагань за такий університет шляхом захисту прав українців в існуючому Львівському університеті накреслив ще 1897 р. М.Грушевський. Початок організованої боротьби українського студентства Львівського університету за національну вищу освіту був найтіснішим чином пов'язаний зі створенням 1896 р.

студентського товариства "Академічна громада", яке 1900 р. об'єднало у своїх лавах 66 % студентів-українців світських факультетів Львівського університету.

Вимоги окремого українського університету у Львові були висунуті на I і II вічах студентів-українців Австро-Угорщини 1899 і 1900 рр. Провокаційна поведінка польської адміністрації університету, яка продовжувала ігнорувати права української мови, підштовхувала українське студентство до рішучіших дій. Низка конфліктів у 1900–1901 рр. призвела до виключення з університету 5 українських студентів. На знак протесту проти цього дискримінаційного рішення решта студентів-українців демонстративно виписалися з університету. У грудні 1901 р. Львівський університет покинуло 583 студенти-українці, які прагнули цим кроком привернути суспільну думку Австро-Угорщини до справи заснування українського університету. Щоправда, влітку 1902 р. більшість сецесіонерів повернулися до Львівського університету, задовільнившись незначними поступками університетських властей.

З припиненням сецесії завершився перший етап українського студентського руху у Львівському університеті. Протягом 1902–1903 рр. українська молодь утримувалась від активних акцій. Сильним поштовхом до відновлення боротьби стали революційні події 1905–1906 рр. у Наддніпрянщині. Одним із головних постулатів українського студентського руху стає в цей період надання українській мові рівноправного з польською статусу при проведенні іматрикуляції (акту урочистого зарахування студентів I-го курсу). Конфлікт навколо цього питання призвів у 1906–1907 рр. до кількох барикадних боїв між польськими та українськими студентами у Львівському університеті. 4 квітня 1907 р. українські викладачі цього університету вислали до Відня депутацію, яку спільно з українськими парламентськими послами прийняли прем'єр-міністр і міністр віросповідань та освіти. Австрійські урядовці визнали, що поступове збільшення числа українських кафедр у Львівському університеті з перспективою їх виділення в окремий університет є єдиним шляхом подолання конфлікту, однак домагались аби українські студенти негайно припинили нелегальну боротьбу. На початку 1908 р. міністр віросповідань та освіти зобов'язав власті Львівського університету скасувати акт іматрикуляції, щоб запобігти подальшим сутичкам.

Упродовж 1908–1909 рр. українська молодь не вдавалась до нелегальної боротьби, сподіваючись на парламентське полагодження університетської справи. Проте польська більшість в академічному сенаті університету стала на шлях провокацій, ухваливши на початку 1910 р. рішення звернутись до австрійського уряду з проханням законодавчого закріплення польського характеру університету. Цей крок поставив під загрозу здобутки українців у Львівському університеті. В умовах чергового загострення відновились сутички між польськими та українськими студентами. Невдачі українських політиків на шляху парламентського вирішення

університетської справи штовхнули українських студентів до більш рішучих форм боротьби. 1 липня 1910 р. під час нелегального віча в університеті спалахнула сутичка, під час якої був смертельно поранений український студент Адам Коцко. Українських студентів було звинувачено у провокуванні масових безпорядків, 49 з них відраховано з університету.

У 1911–1914 рр. українська студентська молодь надалі активно домогалася заснування українського університету у Львові. Особливе незадоволення у студентських колах викликав зрив польсько-українських переговорів в університетській справі на початку 1913 р. Студентські активісти закликали повернутись до нелегальних методів боротьби. Подальшому розгортанню студентських акцій перешкодив початок Першої світової війни.

У третьому розділі *"Питання національного університету у Львові в громадсько-політичному житті галицьких українців"* проаналізовано ставлення українських політичних сил до проблеми національного університету, їхні спроби домогтися її вирішення у Віденському парламенті та в австрійських урядових колах.

Коли студенти-українці вищих навчальних закладів Австро-Угорщини заявили про свою рішучість боротися за створення національного університету у Львові, це домагання стрімко увійшло в громадсько-політичне життя галицького краю. Студентські акції стали другими за значенням подіями після виборчих кампаній, здатними активізувати суспільне життя. Попри це, стосунки між українськими політичними силами та студентськими активістами склалися спочатку нелегко – жодна з українських партій не була готовою підтримати студентські вимоги конкретними політичними кроками. Керівництво цих партій орієнтувалося на законні засоби боротьби й тому неохоче сприймало заклики молоді до організації масових політичних акцій в університетській справі.

Невдалі для українців наслідки парламентських 1900 р. і сеймових 1901 р. виборів сприяли утвердженню серед керівництва Української національно-демократичної партії (УНДП) прагнення скоординувати українську парламентську діяльність та студентський рух. У 1901 р. синхронно із студентськими виступами українські послі порушили університетську справу в парламенті шляхом інтерпеляцій (запитів) до уряду.

Сецесія українських студентів 1901 р. сколихнула українську громадськість Галичини, витворила небачене досі почуття солідарності. Однак українська парламентська репрезентація не скористалася цим моментом, а цілком розділяла позицію австрійського уряду. Розраховуючи на поступки останнього у майбутньому, вона відклала обговорення університетського питання. Це суттєво применшило ефект від самого факту сецесії та спричинилось до погіршення взаємин між студентським рухом та українським політичним керівництвом.

Протягом кількох наступних років українські послы дедалі менше цікавилися студентською боротьбою і навіть засуджували особливо радикальні виступи молоді. Усвідомлюючи нереальність досягнення на цьому етапі значного прогресу в університетській справі, українські партійні лідери вважали безвідповідальним провокувати молодь на антизаконні виступи та обмежувались мінімальними вимогами до уряду, які лише окреслювали шлях до національної вищої школи. Популярною тоді була ідея заснування приватного українського університету на науковій базі НТШ, однак її не вдалося реалізувати через брак коштів. Деякі члени УНДП і Русько-української радикальної партії засуджували нерішучу позицію політичних проводів та підтримували студентські протестаційні акції.

Новий етап протистояння польських та українських студентів у Львівському університеті, що припав на 1906–1907 рр., зацікавив українських політиків. Сподівання на полагодження університетського питання пов'язувалось із наслідками проведених за новим виборчим законом парламентських виборів 1907 р., які суттєво збільшили українське парламентське представництво. Вперше послами Державної ради від УНДП було обрано професорів Львівського університету – Станіслава Дністрянського та Олександра Колесу, що істотно активізувало діяльність українських політиків в університетській справі. Вимогу заснування українського університету у Львові як стратегічне завдання було включено у програму Руського клубу в парламенті. Українські послы розгорнули тут активну роботу, спрямовану на вирішення університетського питання. Вони ініціювали переговори з урядом, шукали союзників серед парламентських представництв інших народів, вдавалися до парламентської обструкції, зверталися в Державній раді з запитами до уряду. Однак на цьому етапі уряд намагався уникати однозначних оцінок університетського питання, його позиція залишалась суперечливою і непослідовною, що об'єктивно розпалювало українсько-польське протистояння.

Українські політичні сили усвідомлювали, що досягнути успіху у справі національного вищого шкільництва вдасться лише за умови підтримки дій Руського клубу якнайширшими верствами української громадськості. З цією метою навесні 1910 р. українські партії розпочали широкомасштабну агітаційну акцію. Вона викликала посилення українського вічевого руху. Загроза нових студентських заворушень спонукала уряд стати посередником у цьому питанні між українцями і поляками. Однак цей почин невдовзі був перерваний кривавими подіями у Львівському університеті 1 липня 1910 р., які суттєво загострили українсько-польські взаємини. Лише обструкція українських послів у парламенті в березні 1912 р. змусила уряд і Польське коло повернутись до університетської справи та розпочати систематичні переговори.

Для координації громадського руху за український університет, 29 травня 1912 р. у Львові було проведено всенародні збори, в яких взяли участь українські парламентські послы, партійні

проводи, представники від повітів, студентської молоді та професори Львівського університету. Збори одностайно підтримали дії національного парламентського представництва та створили спеціальний міжпартійний комітет, який мав би організовувати масовий рух у краї на підтримку українського університету у Львові.

Завдяки діяльності Українського парламентського союзу справа українського університету набула чіткіших форм. Наприкінці 1912 р. уряд запропонував проект імператорського листа, яким передбачалося заснування українського університету в Галичині не пізніше 1916 р. Однак опір польських сил, які стояли на позиціях полонізації існуючого Львівського університету і не погоджувались визнати Львів місцем заснування спричинив припинення переговорів у січні 1913 р.

Оптимальним шляхом для досягнення прогресу в університетській справі на цьому етапі було порозуміння українських політичних сил з поляками в питанні сеймової виборчої реформи. Протягом 1913 – початку 1914 р. проблема виборчої реформи тимчасово усунула університетську справу на другий план. Сеймова угода 1914 р. зміцнювала українські позиції в Галичині, створювала широку політичну площину для реалізації ідеї заснування українського університету у Львові. Проте здійсненню цього плану перешкодила Першої світової війни.

У четвертому розділі *"Ставлення польських суспільно-політичних сил до ідеї створення українського університету"* визначено місце університетської справи в системі польсько-українських суперечностей, позицію різних польських суспільно-політичних сил щодо питання відкриття українського університету, досліджено перебіг українсько-польських переговорів у 1908–1914 рр.

Напротивагу українському національному рухові початку ХХ ст. польські політичні сили намагались усіма засобами зміцнювати польський "стан посідання" в Галичині, протистояти українській державницькій ідеї автономії Східної Галичини, відкидали будь-які намагання українців, що могли б наблизити їх до здійснення національного ідеалу.

Ідеологічні важелі у формуванні польської суспільної думки щодо українського питання у Галичині визначало утворене у 1900 р. Стронніцтво демократично-народове. Політична програма цієї партії проголошувала право польського народу на державну єдність і незалежність і закликала захищати виключно польські інтереси. Ендеки боролись проти українського національного руху. Вони були противниками будь-якого порозуміння. Боротьбу українців за власну вищу школу ендеки трактували як замах на польський характер галицької автономії.

Спільно зі своїми найближчими союзниками – східногалицькими консерваторами (подоляками) ендеки розпочали широкомасштабну ідеологічну кампанію, спрямовану не лише проти вимоги українського університету, але й проти здобутків українців у Львівському

університеті. Вони домагалися цілковитої колонізації цього закладу без жодних компенсацій для українців. Їх платформу поділяла значна частина академічного сенату Львівського університету, польські студентські організації. До лідерів ендеків у Галичині належали професори Львівського університету Станіслав Гломбінський та Станіслав Грабський. Діяльність представників цієї партії постійно погіршувала національні стосунки між польськими і українськими студентами у Львівському університеті.

Головними реальними опонентами ендеків у польському політичному таборі були західногалицькі консерватори (станьчики), ідейно-політичні засади яких залишали місце для українсько-польського порозуміння. Станьчики теж виступали проти негайного заснування українського університету, вважаючи, що "цивілізаційно молоді" українці ще не готові до заснування власної вищої школи. Однак вони не виключали можливість розширення прав українців в існуючому Львівському університеті, передусім шляхом збільшення числа українських кафедр.

Такої ж думки дотримувались ліберал-демократи, які не мали значного впливу в польському суспільстві. Дещо поміркованішим до університетських вимог українців було ставлення людовців, які назагал підтримували ідею утворення окремого українського університету, однак протестували проти утраквізації існуючого, вважаючи, що остання знизить його рівень із загальнопольського до східногалицького.

Єдиним напрямом у польському політичному русі, який підтримував українські прагнення в університетській справі, був соціал-демократичний, однак його вплив на галицьку політику залишався незначним.

У протистоянні краківських консерваторів з ендеками та східногалицькими консерваторами українське питання в Галичині і, зокрема, університетська справа, набуло особливої ваги в передвоєнні роки. На українсько-польських переговорах 1910–1913 рр. українці погоджувались визнати польський статус Львівського університету взамін на одночасне заснування українського університету у Львові. Натомість поляки вимагали негайного визнання польського характеру Львівського університету за обіцянку заснувати український університет згодом і, очевидно, поза Львовом.

Зусилля ендеків на цьому етапі спрямовувались на припинення переговорів, влаштування масових акцій протесту у краї. Саме це стало головною причиною того, що справа українського національного університету у Львові не була завершена.

У **висновках** узагальнено результати дослідження, викладено основні його положення, що виносяться на захист.

Зазначено, що боротьба за заснування українського університету у Львові розпочалася на рубежі XIX–XX ст. і стала вагомим фактором зростання українського національного руху в Галичині. Водночас змагання за український університет у Львові засвідчили ріст національної свідомості серед широких суспільних верств українського громадянства, стали необхідною ланкою подальшого розвитку українських політичних партій та організацій, усього українського загалу. Боротьба за українську вищу школу в Австро-Угорщині була однією з форм змагань за українську державність.

В університетському питанні український рух пройшов еволюцію від спроб зміцнити позиції українців в існуючому Львівському університеті до прагнення якнайшвидшого заснування окремого українського університету у Львові.

У кінці XIX – на початку XX ст. університетське питання набуває нових форм і масштабів. Це було викликано вступом у боротьбу за національну вищу школу українських студентів і викладачів Львівського університету, формуванням партійно-політичної системи українських сил у Галичині, координацією дій українського студентства та молоді з боку національних політиків.

Українські політичні партії, що дотримувались принципів легальної боротьби, спершу виявились неготовими рішуче підтримати опозиційні виступи студентів. Однак після проведення виборчої реформи 1907 р. до австрійського парламенту вони очолили рух за національний університет у Львові. Вимога заснування українського університету у Львові стала програмним постулатом для національних політичних організацій і товариств.

Проблема заснування українського університету у Львові поглибила протистояння у польському суспільно-політичному русі і, особливо, між станьчиками та ендеками, позиція яких не дозволяла підняти питання про необхідність загального політичного порозуміння між двома народами.

Змагання за національний університет у Львові відігравали роль інтегруючого фактора в українському русі, активізували громадську думку і суспільно-політичне життя, стали для галицьких українців доброю школою політичної боротьби.

Основні положення дисертації відображено в наступних публікаціях :

1. За український університет у Львові. Ідея національної вищої школи у суспільно-політичному житті галицьких українців (кінець XIX – початок XX ст.).– Львів, 1999.– 118 с.
2. Питання про створення українського університету у Львові в Австрійському парламенті на початку XX ст. // Львів: місто – суспільство – культура / Спеціальний випуск Вісника Львівського університету ім.І.Франка. Серія історична.– Львів, 1999.– Т.3.– С.421–430.

3. Суспільно-політичне відлуння сецесії українських студентів з Львівського університету у грудні 1901 року // Вісник Львівського університету. Серія історична.– Львів, 1999.– Вип.34.– С.289–300.

4. Деякі штрихи боротьби наддніпрянців-студентів Львівського університету за його український характер на початку ХХ ст. // Наукові зошити іст. ф-ту ЛДУ ім.Івана Франка / Зб. наук. праць.– Львів, 1999.– Вип.2.– С.114–116.

5. Проблема українського університету у Львові в ідеології галицьких москвофілів на початку ХХ століття // Наукові записки Української академії друкарства.–Львів, 1999.– Вип.1.– С.171–175.

6. Львівський (таємний) український університет // Довідник з історії України / За ред. І. Підкови та Р. Шуста.– Київ: Генеза, 1995.– Т.2.– С.184–185.

7. Михайло Грушевський і змагання за український університет у Львові // Михайло Грушевський і змагання за український університет у Львові. Доповіді і повідомлення наукової конференції.–Львів, 1995.– С.25–27 (у співавторстві з Т.Марискевичем)

8. Українське шкільництво у Львові в 1919–1939 рр. // Тези доповідей та повідомлень українсько – польської наукової конференції 18–20 травня 1994 р. – Львів, 1994.– С.34–35 (у співавторстві з О.Сухим).

АНОТАЦІЯ

Качмар В.М. Проблема українського університету у Львові в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.: суспільно-політичний аспект.– Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.– Львівський державний університет імені Івана Франка.– Львів, 1999.

У контексті суспільно-політичного життя Галичини аналізуються передумови, причини та перебіг боротьби українських політичних, громадських та наукових сил за національний університет у Львові наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Досліджено основні етапи студентського руху, позицію політичних партій та парламентських представництв, місце університетської справи в модернізації національного руху та системі українсько-польсько-австрійських взаємин.

Питання про заснування українського університету у Львові розглядається як одна з головних проблем українсько-польських відносин у Галичині. Підкреслено, що здобуття національного університету вважалось однією з необхідних передумов для поділу Галичини за етнічним принципом на Східну (українську) та Західну (польську).

Ключові слова: Галичина, українсько-польські взаємини, український університет, вища освіта, студентський рух.

АННОТАЦІЯ

Качмар В.М. Проблема українського університету во Львові в кінці ХІХ – в началі ХХ вв.: суспільно-політичний аспект.– Рукопись.

Дисертація на соискання научної ступені кандидата історических наук по спеціальності 07.00.01 – історія України.– Львівський державний університет імені Івана Франка.– Львів, 1999.

В контексті суспільно-політичної життя Галиції аналізуються передумовки, причини і хід боротьби українських політичних, суспільних і научних сил за національний університет во Львові в кінці ХІХ- началі ХХ в. Ісследовані головні етапи студентського руху, позиція політичних партій і парламентських представельств, місце університетського питання в модернізації національного руху і в системі українсько-польсько-австрійських взаємостосунків.

Питання про відкриття українського університету во Львові розглядається як одна з головних проблем українсько-польських стосунків в Галиції. Підкреслено, що відкриття національного університету вважалося однією з необхідних передумовок для розділення Галиції по етнічному принципі на Східну (українську) і Західну (польську).

Ключевые слова: Галиция, украинско-польские взаимоотношения, украинский университет, высшее образование, студенческое движение.

ANNOTATION

Kachmar V. M. The Problem of Ukrainian University in L'viv in the Late XIX — Early XX cc.: Socio-Political Aspect. — Manuscript

A thesis for Candidate of History scholarly degree, speciality 07.00.01. — History of Ukraine. — Ivan Franko State University in L'viv, Ukraine — L'viv, 1999.

The research focuses on the penetrating analysis of the history of the struggle led by Ukrainian political, social and scholarly forces for a Ukrainian University in L'viv at the end of the 19th — the beginning of the 20th cc. The creation of a Ukrainian University in L'viv, alongside with Sejm electoral reform, was one of the key political aspirations of the Ukrainian community in Halychyna, it played an

integrating role in the national movement and produced a great impact on the evolution of Ukrainian-Polish and Ukrainian-Austrian relationships. The University issue has been researched in the wide context of Halychyna's socio-political reality, thus providing exhaustive materials for the analysis of peculiarities of the Ukrainians' and the Poles' national movement under the Austro-Hungarian rule.

The major directions of historiography of the issue and the source basis of the research have been pointed out. Certain aspects of the Ukrainian community struggle for a Ukrainian University in L'viv were researched in the interwar period by Ukrainian historians in emigration and modern Ukrainian and Polish researchers. However, the dissertation in question is the first Ukrainian historiography's complex research of the Ukrainian University in Austro-Hungarian Empire problem and its role in the development of Ukrainian national movement. The research has been done on an extensive source basis, primarily — upon the documents of L'viv archives, particularly the protocols of University's Polish administration sessions, Rectors' reports, students' and teachers' memorandums, investigation cases on youth's uprisings, documents on student organizations' activity, letters, etc.

In the research, the historical development of the Ukrainian University issue during the 19th century has been traced, the basic reasons of the transfer to an essentially new stage of struggle for the Ukrainian University in L'viv have been determined and the major periods of contest, led by Ukrainian students and tutors in 1899-1914 for the establishment of the University, covered.

The creation of the Ukrainian University in L'viv was topical in the national and political thought during the second half of the 19th century. Unfortunately, the Poles seized Halychyna's autonomy and it was impossible to gain the national University for the Ukrainians. In the late 1890's the University issue entered a new stage of the organised struggle, becoming the problem for Ukrainian parties. Students and lecturers were the main driving power of the University issue, in particular the Ukrainian students' society "Akademichna Hromada", established in 1896. The students organized a range of massive actions, the most essential ones being the 1901 secession, the fight for immatriculation language in 1906-1908 and after all the tragic events of 1910, during which the Ukrainian student Adam Kotsko was killed. These actions instigated the social thought, invigorated the feeling of solidarity.

The attitude of the Ukrainian political forces towards the problem of national University and their attempts at promoting its solution in the Vienna Parliament alongside with negotiations with the Austrian government have been sufficiently analyzed. At first the Ukrainian political parties, which proclaimed the principles of legal struggle, turned out to be unprepared to give resolute support to the students' oppositions. All the burden of struggle for the national University after the electoral system reform of 1907 had to be carried out by politicians. The coordination of the students' and political movement compelled the Austrian government to act as a mediator on the university issue in the Polish-Ukrainian negotiations and therefore promise that the Ukrainian University would be established.

The research has estimated the role of the University issue in the system of the Polish-Ukrainian controversies and the position of various Polish social and political forces have been estimated, as well as the progress of the Polish-Ukrainian negotiations in 1909-1914.

The problem of the Ukrainian University in L'viv's establishment intensified the collapse in the Polish social and political movement.

Key words: Halychyna, Ukrainian-Polish relations, Ukrainian University, higher education, the students' movement.

Папір друк. № 1. Друк офс. Обл.-вид.арк. 1,0.

Тираж 100. Зам.

Видавничий центр

Львівського державного університету ім. Івана Франка

79602 Львів, вул. Університетська, 1.